

ЗОЛОТІ ЗІРКИ РАДОМИШИЛЬЩИНИ (ГЕРОЇ ТА ЇХ ПОДВИГИ)

(Житомирський державний університет імені Івана Франка к.і.н., доцент кафедри
всесвітньої історії та правознавства)

Минуло 65 років від подій святих, незборимих і вічних, які мають зберегти в людській пам'яті тих, хто проявив небачений героїзм і здійснив великий подвиг в ім'я свободи і незалежності своєї Батьківщини. На Радомишльській землі спочивають у братських могилах понад 10 600 вояків-визволителів. На їх честь встановлено 81 скульптурний пам'ятник, гранітні обеліски, меморіальні плити з присвятними написами.

Святим місцем для жителів м. Радомишля є Соборний майдан, на якому розбудовано меморіал Слави. Тут увіковічено пам'ять також про тих, хто одержав звання героя за визволення Радомишльщини та героїв, які загинули на її території. В центрі майдану обеліск, увінчаний зіркою з червоного граніту, а неподалік покладено 26 меморіальних плит, які містять інформацію кожної місцевої Ради про число полеглих вояків-визволителів та воєнів-односельців, що загинули в роки Великої Вітчизняної війни. У міському парку відпочинку в 1964 році споруджено обеліск із зображенням портретів чотирьох земляків Героїв Радянського Союзу: підполковника Сингаївського С. Ф., старших лейтенантів Бурби В. Т. і Карпенка В. О. та молодшого сержанта Бондаренка П. М.

Боротьба за визволення району розпочалася 9 листопада 1943 р., коли воїни 6-го гвардійського танкового корпусу 1-го Українського фронту розгорнули бої за Потіївку, а частини 23 стрілецького корпусу уже 11-го листопада визволили Радомишль. Проте боротьба з перемінним успіхом тривала до 28 грудня 1943 р. Воюючі сторони неодноразово організовували спроби наступу та контрнаступу, вели оборонні бої. Мужність і небачену відвагу, виявляли воїни 317-го винищувального-протитанкового полку під час оборонних боїв за село Ходори. Під час бою вони витримали кілька масових атак ворога. Гітлерівці тут втратили 28 танків, з них 12 «тигрів», 15 бронемашин, 5 бронетранспортерів з гарматами і близько 400 солдат. За виявлений героїзм і хоробрість старшина Маслов М. Д., сержанти Турбін П. О., Федюков О. Г., Шаталкін О. В., Голіщихін Г. В. удостоєні звання Героя Радянського Союзу, а 130 воїнів полку були нагороджені орденами і медалями.

У нерівному бою 7 грудня 1943 р., захищаючи село Заньки, загинули молодший лейтенант, командир танку Єрмолаєв В. А. та сержант, механік-воїн танка Тимофєєв А. О. Герої підбили 6 ворожих танків та здійснили таран з бойовою машиною ворога. За цей героїчний подвиг удостоєні звання Героя Радянського Союзу, спочивають у визволених Заньках.

16 жовтня 1943 р. наводчику кулемета 1087 стрілецького полку 322 стрілецької дивізії єфрейтору Клевцову С. Т. присвоєно звання Героя, який впродовж вересня знищив близько 300 солдатів ворога та 14 грудня 1943 р. на околиці с. Вишевичі ворожа куля обірвала життя хороброго захисника Вітчизни.

У селі Будилівка лежить у вічному спокої Герой Радянського Союзу Хмельов П. В., гвардії старший сержант, командир протитанкової гармати 7 гв. полку 2-ї гв. кавалерійської дивізії, який у боях 15 листопада 1943 р. на підступах до Житомира знищив 4 ворожі танки, бронемашину та дві автомашини з боєприпасами, багато солдатів ворога [6].

У братській могилі села Гута-Потіївка поховано Героя Радянського Союзу Козака І. О., уродженця с. Новоберезівки Сорокинського району Тюменської області (Російська Федерація), який 6 грудня 1943 р. поблизу села Фасова Черняхівського району підбив 7

ворожих танків. Його батарея вистояла в бою з переважаючими силами ворога. Молодший сержант, навідник гармати помер у медсанроті від ран, одержаних у бою за село.

На меморіальному комплексі села Кочерів увічнено пам'ять Героя Радянського Союзу Шигаєва Р. В. – старшого лейтенанта, командира інженерної служби 69 механізованої бригади 3-ї гв. танкової армії, який загинув 27 грудня 1943 р. при визволенні села. Тут же увіковічено пам'ять уродженця села Карпенка В. О., старшого лейтенанта, командира кулеметної роти 128-го стрілецького полку 60-ї стрілецької дивізії. Звання Героя одержав 30 жовтня 1943 р. за проявлені мужність та героїзм при форсуванні Дніпра, утриманні захопленої позиції до приходу підрозділу радянських військ.

На кладовищі села Меделівка у братській могилі похований Герой Радянського Союзу лейтенант Кругликов М. К., командир танкового взводу 56-ї гв. танкової бригади, уродженець с. Залісся Чечерського району Гомельської області Білорусії. У листопаді 1943 р. в районі Святошина м. Києва знищив 5 протитанкових гармат, 2 автомашини, 3 міномети, близько 150 офіцерів і солдат ворога, а коли його танк запалав, з автоматом у руках прорвався через ворожі позиції і приніс цінне донесення в штаб корпусу. Загинув Герой у бою 8 грудня 1943 р., захищаючи с. Меделівку. В 1958 р. на могилі встановлено бетонну скульптуру воїна, на постаменті меморіальний напис та прізвище Героя.

Біля клубу села Товсте у братській могилі покоїться 541 воїн. Серед похованих Корольов М. С. – Герой Радянського Союзу, гвардії старшина 3-го батальйону 3-ї гв. повітряно-десантної дивізії. У діючій армії з червня 1941 р. При форсуванні Дніпра 4-6 жовтня 1943 р. брав участь у відсічі п'яти атак ворога, знищив до 50 ворожих солдат. Загинув Герой 27 грудня 1943 р. при звільненні села.

У сквері Слави села Потіївка пам'ятник з червоного граніту та бюстом Героя Радянського Союзу Бугайченка І. Ф., керівника Потіївського підпільного райкому партії Потіївського партизанського загону уродження с. Михайлівки Первомайського району Харківської області. У липні 1941 р. залишений для організації підпільної роботи в тилу ворога. Під його керівництвом розгорнули роботу підпільники сіл Дитинець, Будилівка, Горбулів, Осички, Чайківка та ін. Весною 1942 р. підпілля нараховувало понад 150 осіб. У грудні 1942 р. було створено партизанський загін та на початку січня 1943 р. був заарештований і після жорстоких катувань 14 січня живцем закопаний у землю. 8 травня 1965 року удостоєний (посмертно) звання Героя.

Велика ціна нашої славної Перемоги. На території району більше сотні братських та одиноких могил, в яких покуються майже 11 тисяч воїнів-визволителів. П'ять уродженців району стали Героями, сім воїнів одержали це високе звання за його визволення та 6 Героїв Радянського Союзу віддали своє життя на Радомишльській землі.

Всі вони, живі й полягли в боях, билися за свободу свого народу й вірили у перемогу. Ці люди знищили нацистську гідру, яка принесла людству незліченні і незмірні страждання, загрозу знищення цілих народів, у тому числі й українців. День Перемоги – це день пошани до тих, хто її здобув, приніс радість і щастя живим.

Список використаної літератури:

1. Военные грозы над Полесьем. – К., 1972. – С. 135-136.
2. Золотые звезды Полесья. – К., 1978. – С. 138-140, 147-149, 163-166.
3. Памятки і пам'ятні місця історії та культури на Житомирщині. Радомишльський район.// За заг. ред. Войтенка А. Б., Новика М. К. – Житомир – «Полісся» - 2008 – С. 19, 85, 101, 119, 129.